

Virtuális oktatási környezet használatának tapasztalatai

Dr. Cserhátiné Vecsei Ildikó-Vágvölgyi Csaba
vecsei@kfrtkf.hu - vagvolgy@kfrtkf.hu
Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola
Debrecen, Péterfia u. 1-7.

Intézményünkben egy éve működtetjük a Moodle LMS (Learning Management System) rendszert. A rendszer bevezetésénél gondos előkészületeket tettünk. Egy a főiskolán megrendezésre kerülő tudományos előadássorozat keretében részletesen beszámoltunk az eLearning szerepéről, lehetőségeiről és buktatóiról is. Jómagam a „Miért kell nekünk e-learning? Miért? Kell nekünk eLearning?” című előadással próbáltam elhárítani a kollégák félelmeit és tompítani előzetes szembenállásukat. Az általános ellenérzések megfogalmazásánál az alábbi szempontok kerültek leggyakrabban említésre.

Felvetések

A számítógép előtt ülve és feladatokat megoldva az első szempont, amit felemlenek az a személytelenség kérdése. Ebben természetesen pszichikai szempontból van némi igazság, de logikailag lehet úgy szervezni a „virtuális oktatást”, hogy a hallgató állandó (ön)azonosítás alatt áll, és így az oktató által történő folyamatos kontroll biztosítja számára a személyes konzultációt, hírekhez való hozzájutást, a feladatmegoldásokra történő reakciókat, visszajelzéseket, stb. tehát igazi személytelenség nincs.

Kurzusaink elég nagy hányada szeminárium jellegű, azaz feltételezi valamely csoportmunkák alkalmazását. Ebből kifolyólag fogalmazódott meg sokunkban, hogy vajon elearninget alkalmazva hogyan birkóznak meg a hallgatók a csoportmotiváció hiányával. Azaz a hallgatók azon része, akikre egyébként is pozitívan hat a hallgatói csoport jelenléte. Jól tudjuk, hogy sok olyan tanuló van, akiket inkább frusztrál ha csoport előtt kell teljesítenie. Az esetlegesen elmaradt gyakorlati bemutatás hiánya szintén aggodalomra adhat okot, de sok olyan lehetőség van, amellyel szintén ki lehet váltani a hagyományos bemutatásokat. Sőt még bővíteni is lehet a multimédiás eszközök használatával.

Sok helyen, mind az oktatói mind a hallgatói oldalról gondot okozhat az Internet hozzáférhetőség és technikai nehézségek kiküszöbölése. Ennek érdekében javítottunk a főiskolai számítógépes férőhelyek számán, valamint szeretnénk kezdeményezni azon oktató kollégák internet hozzáféréseinek kiépítését, akik gyakran és rendszeresen dolgoznak a Moodle-be, hogy munkahelyükön kívül is hozzáférhessenek általuk gondozott kurzusaikhoz, fórumaikhoz, digitális tananyagaikhoz. Ezáltal lehetőség nyílna távolról könnyedén menedzselni az eddig csak a főiskolához kötött eseményeket. Az oktatók bevonásánál merült fel az a kérdés, hogy az oktatók felkészületlensége nagyban ronthatja esélyeinket a Moodle meghonosítása kapcsán. Ezért segédanyaggal és tanfolyammal segítettük oktató kollégáinkat, illetve folyamatos konzultációs lehetőséget biztosítottunk számukra.

Sok esetben egy-egy rendszer bevezetése kapcsán hamar felszínre kerülnek a gazdasági megfontolások is. Sokféle képzéssel dolgozunk mi magunk is, nappali tagozatos, esti és levelező képzések, továbbképzési programok, egyedi tanfolyamok. Ezek mindegyike megköveteli testhezálló segédanyagok, tematikák, követelményrendszerek, gyakorló feladatsorok, vizsgakérdések összeállítását. Tudnunk kell a képzéseinket karbantartani, továbbfejleszteni, digitális tartalommal feltölteni. Függetlenül attól. Hogy milyen formában valósítjuk ezt meg, pénzbe kerül, de a fentiek megvalósítása egyben garanciája lehet a minőségbiztosításnak is. Hogy mi kerül többre: egy hagyományos „papíralapú” képzés, vagy

egy digitális tartalommal megerősített XXI. Századi oktatási forma? A válasz: attól függ...Mindegyik formában jelentkeznek jelentős költségtényezők, ez nem vitatott, hosszú távon az elearning lehet a nyertes a tartalom mobilitása, gyors reagálási lehetősége, komplexitása, interaktivitása stb. miatt.

Előzmények, alaphelyzet

Intézményünkben is éreztetni hatását a felsőoktatási trendeknek való megfelelés, a bolognai folyamat ránk vonatkozó hatásai és a hallgatók folyamatosan jelentkező változó igényei. Nem hanyagolható, hogy a tudás mennyisége olyan ugrásszerűen nő, hogy azt már emberi léptékkal igen nehéz követni, de a talpon maradáshoz minden eszközt meg kell ragadni. A sok információ egyben valamilyen fajta tudásszomjot is kell, hogy generáljon, még ha ez változó felsőoktatásunkban sokszor vitatott és kérdéses téma. Szintén szembesülnünk kell azzal a ténnyel is, hogy a társadalom mit tekint értéknek, a meglévő tudásbázisokra mennyire épít, hogyan várja el a társadalom tagjaitól a megújulást az élethosszig tartó tanulás folyamatában. A passzív tudás helyett sokkal inkább előtérbe kerül a kreativitás, az alkotóképesség igénye és elvárása.

Intézményünkben, mint más hasonló felsőoktatási intézményben is megnöttek a hallgatói létszámok, a terhelés nő, így egy-egy csoport esetében kevés személyes konzultációs lehetőség biztosított pedig mind a hallgatónak, mind pedig az oktatónak fontos visszajelzés és a tanulási folyamat egy lényeges eleme a megbeszélés, a közös alkotó munka. Erre vonatkozólag is új formák kialakításban kellett gondolkodnunk a meglévő, hagyományos, de szűkös keretek mellett.

Az alapvető technikai feltételek megteremtését követően a 2004. évi beruházásnak köszönhetően elkezdtük a tantermi és virtuális oktatás keverékét alkalmazni az első évfolyam kurzusaiban mindenütt, szinte valamilyen szinten kötelező jelleggel, míg a felsőbb évfolyamokon szabadon lehetett választani, az oktató dönthetett ebben a kérdésben. Felkészítve oktatóinkat, gyorstalpalókat indítottunk és szeptemberre megjelentek az első „tananyagmorzsák” a virtuális oktatási környezetünkben.

Ez volt az a szemeszter amely egyben már tesztelési időszaknak és éles alkalmazás is volt oktató hallgató számára egyaránt. Mindenki ismeri a mondást hogy a „A puding próbája az evés”, de úgy gondolom ebben a helyzetben még inkább figyelemmel kellett lennünk arra a mondásra, hogy „A puding próbája akkor is az evés, ha az asztaltól (idejekorán) felkelő vendég hogylétéről senki sem érdeklődik”. Mi pedig érdeklődtünk, és a megtapasztaltakból tanulni szeretnénk és továbbfejlődni.

Egyszerű elvárásokat és várható pozitívumokat fogalmaztunk meg, melyek telejsítését garantálni is szeretnénk. Ilyenek, mint pl.

- Nincs csodavárás! Lehetőség van, mellyel élnünk kell(ett).
- Támogatásokat várunk a program megvalósítása érdekében. Az e-Europe akciótervek inkább csak a „távolból” támogatták az információs társadalomhoz való felzárkózásunkat. Szintén támaszkodni szeretnénk a strukturális alapok: eLearning terjedése programhoz, mint aktív megvalósító.
- Intézményünkben a helyi lehetőségeket ismerve azt szűrhattuk le, hogy az eLearning inkább lassú fejlődés, mint forradalmi változás lesz.

A próbaidőszak adott remek alkalmat arra, hogy megfogalmazzuk azokat az elvárásokat és várható pozitívumokat, amelyekkel egy elearning keretrendszerrel használni akarunk. Ilyenek a számítógépes hozzáférés biztosítása, lehetőségek szerint bizonyos kurzusok esetében a just-in-time oktatás, az interaktivitás jelenléte, a személyre szabhatóság, az eredmények folyamatos figyelemmel kísérése, kapcsolattartás az oktató és hallgató felhasználókkal, stb.

Célunk volt olyan sikeres e-Learning környezet megalkotása, amelyben a tanulás konstruktív szemléletű, legyen lehetőség a sajátélményű, felfedezéssel tanulás megvalósítására, adjunk eszközt és lehetőséget arra, hogy hosszú távon fennmaradó, használható tudást kapjanak hallgatóink, az információk szervesen épüljenek be a tanuló eddigi tudásbázisába, és lényeges, hogy mentorálással, kiegészítő képzéssel is legyenek ellátva.

Az eddigiek figyelembe vételével esett választásunk a Moodle szabad forráskódú keretrendszerre, amelyet a 2004/2005 tanévben vezettünk be.

Az első évfolyamon minden hallgató egy minimál szolgáltatással kötelezően bekerült a rendszerbe, a kurzus oktatójától függött, hogy milyen tartalommal tölti meg a tantárgyhoz tartozó felületet. Ennek megfelelően a kurzusok száma és minősége (tananyagok, segédletek elérhetősége) változatos értékeket mutatott. A virtuális formák: moodle.kftrkf.hu lettek elérhetőek. Körül-belül 15-20 olyan aktív kurzus jött létre a virtuális oktatási környezetben, amelyben, tananyagot, feladatokat, gyakorlatokat, fórumokat, értékelést, stb. talált a hallgató tantárgyi követelményeinek elsajátításához.

Vélemények, tapasztalatok

A szemináriumi, gyakorlati órákon gyakran kell a hallgatóknak együtt, közösen dolgozni. Felvetődött nagyon hamar ebben a megváltozott környezetben is, hogy kinek, mennyire jön be a kooperatív munka? Azt tapasztaltuk, hogy sok hallgató inkább egyedül dolgozna fel a témát, mint másokkal közösen, de ez más környezetben is igaz lenne, nem a virtuális oktatási környezet váltotta ki ezt a fajta ellenállását a tanulók egy részénél.

A kiadott projekt munkák népszerűsége hamar megnőtt, de a „buktatói” is korán jelentkeztek. Egyéni feladatokból lettek „közösségi” munkák, amelyek kiszűrése nagy odafigyelést kívánt meg az oktatóktól.

Többször kerültem olyan helyzetbe, hogy a főiskolától való távollétem idején is szerettem volna órát tartani, és lehetőségem nyílt távolról menedzselni online a tevékenységeket. Így lett virtuális órák esetében a hátrányból egyfajta előny, amelyet a hallgatók is elfogadtak és éltek a virtuális kommunikáció és konzultáció lehetőségével.

Sokszor került megfogalmazásra, hogy a virtuális oktatási környezet a legtöbb lehetőséget az ismeretek bővítésére kínálja, de készségfejlesztésre, valamint hozzáállás módosításra is alkalmazható.

Feladatunk, hogy a leckék, modulok, kurzusok: tartalom közvetítése, feladatok kiosztása, fórum, párbeszéd, tesztek, értékelés stb. elemek tovább bővüljenek, és valódi tartalommal töltődjenek fel a félév során folyamatosan.

Gyakran megfogalmazott kritika, hogy a szöveges információkhoz több multimédiás elem szükséges, részben a könnyebb érthetőség, a tananyag feldolgozhatósága, valamint a figyelem megtartása miatt is.

A hallgatók sajnos legtöbbször a lecsupaszított tananyagra kíváncsiak csak, nem törekednek bővebb kitekintésre, inkább vázlatpontokban gondolkodnak, és gyakran elsikkadnak az összefüggések.

Külön fontos kiemelni a személyes és virtuális kommunikáció fontosságát, melyet többször jeleztek is számunkra (nappali és esti képzésben egyaránt)), ezt az igényt továbbra is szeretnénk kielégíteni.

Lényeges, hogy a személyiség átalakul a virtuális környezetben, ennek veszélyeire, buktatóira vagy akár pozitív hatásaira oda kell figyelni. Vagy meg kell tanulni illetve tanítanunk a megfelelő viselkedési normákat, vagy csak egyszerűen úgy felnőni?

Le kell szögeznünk, hogy új pedagógiai módszerek nélkül nem hatékony a virtuális oktatási forma. Ennek kimunkálása és alkalmazása nagyon aprólékos és időigényes munkát kíván minden résztvevőtől.

Terveink

Statikus egységek helyett egyre több dinamikus elemet kell megjelentetnünk

A főiskolán a kezdeti lelkesedés alábbhagyott, de ebbe nem szeretnénk belenyugodni, újabb formákkal, ötletekkel, magvalósítási lehetőségekkel bombázzuk a kollégákat a következő félévtől kezdődően. „Riadtság” után használatról beszélhetünk, de kemény munka van benne hallgató-oktató részéről egyaránt.

Több aktív kurzust szervezünk hatékonyabb tartalommal, aktívabb hallgatókkal és oktatókkal Szeretnénk olyan tanulói közösségeket kialakítani, ahol valódi kommunikáció valósul meg fórum jelleggel az adott kurzushoz rendelve.

Mindezek természetesen intézményes szervezeti átalakulást, intézményi modernizációt is kell, hogy jelentsenek a kevert módszerű tanulás népszerűsítése érdekében.